

Zondag 9 juni 2024

10^e zondag door het jaar

Lezingen:

Genesis 3, 9-15

Marcus 3, 20-35

Overweging

Het fragment uit Genesis van vandaag dateert uit de zesde of vijfde eeuw voor Christus. Het gaat hier om het tweede scheppingsverhaal. In het eerste heeft God in zes dagen het licht, de hemel en de aarde, de dieren, de vogels en de vissen, de gewassen, de landdieren en de mensen geschapen. In die wereld hadden de mensen nog niets te doen. Zij hoefden de aarde nog niet te bewerken. In het tweede scheppingsverhaal maakte God daarom een nieuwe mens uit de aarde en blies levensadem in zijn neus. 'Adaam' betekent in het Hebreeuws aarde en adem. Hij plaatste hem in de hof van Eden en schiep een vrouw omdat hij zag dat Adam zich alleen voelde. Eva werd gemaakt uit zijn rib, zodat zij zich niet boven hem en ook niet onder hem zou voelen staan, maar op gelijke hoogte. Als zij tegen de wil van God in besluiten om te eten van de boom van kennis van goed en kwaad gaat het mis. De slang die hen hiertoe had aangezet had hun goddelijke status beloofd. Dit bleek echter niet het geval, wel beseften ze nadien hun naaktheid en voelden ze schaamte. Doordat ze op de stoel van God hadden willen zitten, raakte de harmonie verstoord en stonden Adam en Eva in hun hemd van vijgebladeren.

In de eerste lezing van vandaag riep God hen ter verantwoording. Adam geeft Eva de schuld, Eva de slang. Hoe herkenbaar is dit? Geven wij zelf ook niet graag een ander of iets anders buiten onszelf de schuld in plaats van de verantwoordelijkheid op ons te nemen?

Gelukkig verdwijnt God hierna niet, hij bedekt hen met kleren tegen hun schaamtegevoel. Eerder had hij met de dood bedreigd als straf maar in plaats daarvan mag de mens leven. De toegang tot het paradijs wordt voor hen afgesloten en het gevoel van onschuld verdwijnt voor altijd. Maar God heeft vertrouwen in de mensen en hun mogelijkheden om buiten het paradijs verder te gaan. Het leven zal wel minder aangenaam worden. De man zal moeten zweten voor zijn brood en de vrouw zal zwanger worden en zwoegen om te baren (Eva betekent dan ook: de leven gevende).

De slang, als kwade genius, zal altijd op zijn buik moeten kruipen en stof moeten eten zolang hij leeft en zal de mens altijd op kwalijke manier blijven bestoken. Maar als de mens dat wil, kan hij of zij hem weerstaan.

Het lot van Adam en Eva roept veel vragen op. Zoals: Waarom schiep God eerst het paradijs voor de mensen om hen er daarna uit te zetten?

Adam en Eva wilden eten van de boom van kennis en goed en kwaad om te weten. Is dat een reden om verdoemd te worden? God dreigde met de doodstraf maar hield zich daar niet aan. Waarom was hij niet consequent?

Waarschijnlijk komt dit omdat het paradijsverhaal past in de geschiedenis van etiologische verhalen: verhalen die leefomstandigheden verklaarden. Het Genesis verhaal verklaart waarom mensen een leven vol moeilijkheden hebben. Door hun ongehoorzaamheid gingen Adam en Eva naar een andere wereld die minder goed was dan de vorige. Van natuurwezens die leefden van de vruchten aan de bomen werden ze cultuurwezens, landbouwers die moesten zwoegen op het land.

Daarnaast schetst het Genesis verhaal hoe wij mensen zijn met schuld en schaamte. Hoe wij met elkaar omgaan en hoe God en de mensen zich tot elkaar verhouden. En hoe God de mens ter verantwoording roept. God vraagt niet alleen: Mens, waar ben je? Hij bedoelt daarmee: Waar ben je in je leven? Abraham Soetendorp geeft aan dat critici dan vragen waarom God die vraag stelt terwijl hij toch alwetend is. Soetendorp antwoordt dan: Dat klopt, maar het gaat erom of Adam het weet.

Stel dat Adam en Eva wel braaf waren geweest in het paradijs. Dan hadden ze geen verantwoordelijkheid moeten nemen en hadden ze nooit hoeven werken. Alles zou hen vanzelf in de schoot geworpen zijn. Maar is dat leven?

De mens is geschapen naar Gods beeld. Dat betekent dat wij dezelfde vrijheid als God hebben, om te kiezen – wat we wel of niet doen. Die vrijheid is lastig en kan worden gebruikt of misbruikt. Het kan leiden tot liefde of haat, tot vriendelijkheid of geweld. Het is aan ons om het een of het andere te kiezen.

Het maken van die keuze tussen goed en kwaad komt ook naar voren in het evangeliefragment van vandaag uit Marcus. Dit korte evangelie is geschreven in 65 na Christus. Er is geen geboorteverhaal, Jezus treedt direct aan in volwassen gestalte. Hij is een man van weinig woorden, een doener van wonderen. Door de beschrijvingen daarvan kunnen we ons een beeld van hem vormen.

In het verhaal van vandaag komt de naaste familie van Jezus naar zijn huis. Als ze bij hem binnen willen komen zegt hij tegen de menigte om hem heen dat ieder die de wil van God doet zijn broeder, zuster of moeder is.

Hij plaatst de geestverwantschap tussen hem en de mensen boven de bloedverwantschap zegt Nico ter Linden in: Het verhaal gaat. Dist Jezus hiermee zijn eigen familie? Ik denk het niet. Wel maakt hij zijn familie groter. Niet alleen biologisch maar ook creatuurlijk: ze zijn allen door God gemaakt. Dat verbindt hen. Ook wij kunnen nu nog toetreden tot deze kring.

Wat komt zijn familie nu eigenlijk doen in het huis van Jezus? Zijn ze op familiebezoek omdat Jezus eindelijk weer eens in de buurt is? Je familie buiten laten staan en niet gastvrij inviteren druisde overigens tegen de cultuur van toen in. Willen ze hem meenemen naar Nazareth waar hij vandaan komt? Moet hij zijn moeder thuis gaan helpen na de dood van zijn vader Jozef? Of speelt ook jaloezie op zijn wonderbaarlijke gaven een rol? Hoe dan ook, ze maken zich zorgen en zijn bang dat hij door zijn gedrag zijn eigen ondergang tegemoet zal gaan en willen hem tegen zichzelf beschermen. Niet geheel ten onrechte.

Want de schriftgeleerden, bang voor hun eigen populariteit, komen om Jezus onderuit te halen. Hij zou in de macht van Beëlzebul of Satan zijn. Jezus wordt hierdoor tot in zijn ziel geraakt. Hij reageert eerst rustig: Als de Satan tegen zichzelf opstaat en verdeeld raakt kan hij niet standhouden, maar is dat zijn einde.

Jezus zegt ook dat verdeeldheid een koninkrijk, een familie of een groep kan opbreken. De gevolgen kunnen soms lang voortduren. Individuen komen tegenover elkaar te staan, etiketten worden geplakt. Onder meisjes in Nederland tussen 12 en 15 jaar schijnt dit een groot probleem te zijn. In een groepsapp wordt soms uitgebreid over een klasgenote geroddeld. Het meisje in kwestie voelt dat er iets speelt en dat anderen naar haar wijzen maar ze begrijpt niet waarom. Deze vorm van pesterij kan zulke ernstige vormen aan nemen dat hetzelfde meisje niet meer naar school durft te komen.

Na zijn rustige reactie op de schriftgeleerden wordt Jezus explicieter. Als zij de Heilige Geest, waaruit Jezus werkt, een onreine geest blijven noemen, dus iets wat goed is als kwaad bestempelen, dan zullen ze in de eeuwigheid geen vergeving krijgen.

Een betere keus is het om als broers en zussen aansluiting te zoeken bij de extended familie van Jezus door te leven in de geest van God en door medeverantwoordelijkheid te dragen voor het realiseren van een betere wereld. 'Want waar goedheid is en liefde, daar is God' horen we zo in een Taizé-lied. Laten we dat nastreven. Amen.

Cunera Buist